

OPREMA

PLANINARSKA OBUĆA

HRVOJE JENEI, Zagreb

Kada bi se povela rasprava o najvažnijem dijelu planinarske opreme, zasigurno bi većina rekla da je to planinarska obuća ili, popularnije, »gojzerice«. Tome u prilog govore mnogi dokazi. Kretanje planinskim prostranstvima najčešće ovisi o našem vlastitom pogonu, hodu, a obuća je temeljno pomagalo za hod. Dakle, »gojzerice« možemo na neki način smatrati osnovnim »prijevoznim sredstvom« u planini, ako se ograničimo na kretanje planinom iz planinarskih pobuda. Planinarska obuća štiti stopala od teškog terena i vremenskih prilika te pruža dodatnu potporu gležnjevima. Današnja je ponuda planinarske obuće na tržištu vrlo velika i obuhvaća niz specijaliziranih modela, koji pokrivaju sve vrste aktivnosti u planini. Opis svih postojećih modela praktički nije moguć pa ih je stoga najjednostavnije podijeliti u tri osnovne kategorije po kriteriju mase i primjene. Vezu mase i primjene nalazimo u grubom iskustvenom pravilu za odabir cipele, koje glasi: »Što teži ruksak, to teža cipela«.

Prva kategorija obuhvaća najlakše modele. To su niske ili poluvisoke cipele, najpogodnije za kraće jednodnevne izlete i šetnje pitomijim terenima, u blagim vremenskim uvjetima. Izgledom nalikuju na uobičajene tenisice, ali su nešto čvršće građe i jače profili-

ranoga potplata, radi boljeg »držanja« na različitim tipovima podloge i nagibima terena. Izrađuju se od čvrstih i otpornih umjetnih materijala (cordura, polyester). Budući da su ti modeli niski i lagani, ne pružaju nikakvu dodatnu potporu gležnjevima pa stoga nisu pogodni za ture s teškim ruksakom. Unutar ove kategorije moguće je razlikovati lakše i mekše modele, za jogging i trčanje šumskim terenima, od čvršćih modela za hodanje.

U drugu kategoriju spadaju najprisutniji i najsvestraniji modeli. Ta kategorija zapravo predstavlja ono na što najčešće mislimo pod pojmom »gojzerica« ili »trekerica«. To su visoke i čvrste cipele koje pružaju izvrsno ležište za nogu i potporu gležnjevima, a da pritom ne ometaju slobodu

Cvijet i gojzerica

foto: Zlatko Pavlič

pokreta. Primjena im je vrlo široka: od cjelodnevni tura teškim terenima i visokogorjem, dugih višednevnih trekina s teškim ruksakom pa sve do ekspedicija u najviša gorja, kada služe kao pristupne cipele do baznih logora. Vanjski dio cipele izrađuje se od jednoga komada kože ili kao kombinacija kože i umjetnih materijala (kod lakših modela za blaže vremenske prilike). Unutarnji dio može također biti od meke kože, ali se danas gotovo u pravilu izrađuje od nekog od mnogih membranskih materijala. Suvremeni membranski materijali (gore-tex, simpa-tex, air-tex) potpuno su nepropusni za vlagu iz okoline, poput kiše, snijega i rose, što unutrašnjost cipele čini suhom i toplom i u lošim vremenskim prilikama. Svi koji su isprobali duži hod u mokrim cipelama znat će prepoznati važnost tih materijala. S druge strane, takvi materijali omogućuju disanje kože propuštanjem vlage iz cipele prema van. Time se poboljšava udobnost cipele pri pojačanom znojenju.

Posljednju kategoriju čine najteže i najtvrdje cipele. To je alpinistička obuća namijenjena najtežim vremenskim uvjetima, usponima na najviše vrhove i teškim alpinističkim usponima u snijegu i ledu. Čitava je cipela vrlo čvrsta, a potplat je posebno krut zbog ugrađenih pojačanja koja onemogućuju prirodan pregib stopala pri hodu. Zbog toga je hod nešto otežan i zahtijeva dobru kondiciju, ali pri penjanju u stijeni i vrlo strmom snijegu i ledu omogućava da se sva težina prenese na sam vrh cipele ili prednje zube automatskih dereza. Konstrukcija cipele može biti jednodijelna i dvodijelna. Jednodijelne su kompaktne, s vanj-

skim dijelom od kože ili umjetnog materijala te unutarnjim membranskim slojem. Dvodijelne cipele imaju potpuno odvojiv vanjski i unutarnji dio. Vanjska, kruta »školjka« izrađena je od plastike s fleksibilnim zglobovima oko gležnja, a meka unutarnja cipela od najkvalitetnijih termoizolacijskih i hidroizolacijskih materijala (thermal primaloft).

Potplat je vrlo važan dio planinarskih cipela, zajednički svim trima kategorijama i svim modelima. Njegova je zadaća da osigura siguran i stabilan hod po najrazličitijim podlogama i nagibima terena. Temeljne su mu osobine profiliranost, dubina i raspored brazdi te kvaliteta gume. Moderni profili osiguravaju vrhunsko prianjanje, kočenje na nizzbrdici, sprječavanje bočnog odsklizavanja te minimalno zadržavanje blata i kamenja u porama. Radi povećanja udobnosti, umeću se između stopala i đona meki jastučići nalik pčelinjem saću i poliuretanske pločice za upijanje vibracija. Kad je riječ o potplatima, svakako je najpoznatije ime Vibram®. To je marka koju je 1935. osnovao talijanski alpinist Vitale Bramani kada je u talijanskim Alpama, zbog nekvalitetne obuće, smrtno stradalo šest njegovih prijatelja. Od tada proizvode najkvalitetnije potplate za zahtjevne korisnike (vojsku, planinarstvo).

Pri odabiru i kupnji obuće za planinu važno je odabrati tip koji će najbolje zadovoljiti nas i naše potrebe. Valja uzeti u obzir predjele i uvjete po kojima ćemo se u toj obući kretati te osobna iskustva i eventualna fizička ograničenja (sklonost žuljevima, osjetljive gležnjeve). Svaku novu cipelu treba obavezno razgaziti na nekoliko kraćih izleta prije odlaska na dužu turu.

